

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ**

ՈՐՈՇՈՒՄ

23 ապրիլի 2025թ.

Քննարկելով Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի (ԳԱԱ) 2024 թ. գիտական և գիտակազմակերպական գործունեության արդյունքները՝ ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովն արձանագրում է, որ հաշվետու տարում ԳԱԱ նախագահության, բաժանմունքների և գիտական կազմակերպությունների գործունեությունն ուղղված է եղել գիտության տարբեր բնագավառներում հիմնարար և կիրառական հետազոտությունների իրականացմանը, գիտական կազմակերպությունների ենթակառուցվածքների պահպանմանն ու արդիականացմանը, միջազգային համագործակցության զարգացմանը, հանրապետության ռազմարդյունաբերական համակարգի տարբեր օղակների աշխատանքներին մասնակցությանը, ակադեմիայի զարգացման ծրագրերի մշակմանը:

2024թ. ԳԱԱ ինստիտուտները կազմակերպել և անցկացրել են 72 միջազգային և 63 հանրապետական գիտաժողովներ: ԳԱԱ համակարգի գիտահետազոտական կազմակերպություններն իրականացրել են գիտական և գիտատեխնոլոգիական աշխատանքներ 6 նպատակային-ծրագրային, 38 բազային, 275 տնտեսական պայմանագրային և 369 թեմատիկ դրամաշնորհային, այդ թվում՝ 60 միջազգային թեմատիկ ծրագրերով: Ստացված արդյունքներով հրապարակվել են 161 մենագրություն ու ժողովածու (23-ն արտասահմանում), 33 ուսումնական ձեռնարկ և դասագիրք, 1637 հոդված գրախոսվող ամսագրերում (802-ը Scopus և WoS շտեմարաններում հաշվառված հանդեսներում), 464 հոդված գիտաժողովների նյութերի ժողովածուներում (164-ն արտասահմանում), 677 թեզիս (357-ն արտասահմանում): Պաշտպանվել են 1 դոկտորական և 15 թեկնածուական ատենախոսություններ:

Շարունակվել է համագործակցությունը բուհերի հետ՝ գիտաուսումնական կառույցների շրջանակներում իրականացվել են համատեղ ծրագրեր, ակադեմիայի մոտ 500 աշխատակից դասավանդել է բուհերում:

ԳԱԱ կազմակերպությունները համագործակցության պայմանագրեր/հուշագրեր են կնքել 134 կազմակերպության հետ, այդ թվում՝ 128-ը ԳԱԱ համակարգից դուրս գործող կազմակերպությունների հետ, որոնցից 35-ը կնքվել են բուհերի, 35-ը՝ տնտեսության մասնավոր հատվածի, 58-ը՝ օտարերկրյա գիտական կազմակերպությունների հետ:

ԳԱԱ-ն զարգացրել է նաև ակտիվ համագործակցությունը միջազգային գիտական կառույցների, գիտությունների ակադեմիաների, անհատ գիտնականների հետ: Ստորագրվել են գիտական համագործակցության համաձայնագրեր 15 երկրների 37 կազմակերպությունների հետ, այդ թվում՝ ԱՄՆ-ի, Ավստրիայի, Շվեյցարիայի, Ֆրանսիայի, Չինաստանի, Հնդկաստանի, Ռուսաստանի:

Ռուսաստանի Դաշնության Դուբնա քաղաքում ՀՀ ԳԱԱ-ի և Միջուկային հետազոտությունների միացյալ ինստիտուտի միջև կնքվել է հիմնարար գիտության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, նորարարության և կրթության ոլորտում համագործակցության համաձայնագիր, որի նպատակն է հիմնել համատեղ հետազոտական կառույց: Համաձայնագրեր են կնքվել նաև ՌԴ գիտությունների ակադեմիայի Սանկտ Պետերբուրգի բաժանմունքի և Սանկտ Պետերբուրգի Պետրոս Մեծի պոլիտեխնիկական համալսարանի հետ:

Համատեղ գիտահետազոտական ծրագրեր և միջոցառումներ կազմակերպելու նպատակով համագործակցության հուշագրեր են ստորագրվել Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության «CORE» ակադեմիայի, Աթենքի ակադեմիայի և Բուլղարիայի Հանրապետության գիտությունների ակադեմիայի հետ:

Ակադեմիայի կազմակերպությունները մասնակցել են մի շարք միջազգային դրամաշնորհային ծրագրերի կատարմանը՝ Horizon 2020 և Horizon Europe, ISTC, ANSEF և այլն:

Հաստատվել է ԳԱԱ նախագահության կառուցվածքը, աշխատակազմի հաստիքացուցակն ու աշխատողների թիվը, ԳԱԱ 2024թ. արտադրությունից

կտրված, հեռակա և վճարովի ասպիրանտուրայի ընդունելության արդյունքները:

Ընտրվել են Ա.Նազարովի անվ. երկրաֆիզիկայի և ինժեներային սեյսմաբանության, Ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների, Մեխանիկայի, Ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների, Բուս Ա.Թախտաջանի անվան բուսաբանության, Արևելագիտության ինստիտուտների, ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնի տնօրեններ, հաստատվել է կենտրոնի խորհրդի կազմը, համալրվել է «ՀՀ ԳԱԱ զեկույցներ» հանդեսի խմբագրական կազմը:

2024թ. արտասահմանյան երկրներ գործուղման է մեկնել ԳԱԱ 888 գիտնական, արտասահմանից ժամանել է 723 գիտնական:

Հաշվետու տարում ակադեմիան հանդես է եկել նոր նախաձեռնություններով.

- ԳԱԱ-ում ձևավորված մասնագիտական պրոբլեմային խորհուրդները կազմակերպել են մի շարք արդյունավետ քննարկումներ հանրային նշանակության այնպիսի հարցերի շուրջ, ինչպիսիք են կենսաբազմազանությունը, սննդի անվտանգությունը, տարածաշրջանային սեյսմիկ անվտանգությունը, «Նաիրիտ գործարան» ՓԲԸ-ում կուտակված պայթյունավտանգ թափոնների վնասազերծման, Հայաստանում հողմային էներգետիկայի ու սենսորային տեխնոլոգիաների ներդրման, հանրապետությունում ռադոնի մշտադիտարկման ցանցի ստեղծման, ռազմարդյունաբերական համակարգի հետ համագործակցության համակարգման, Երևանի կանաչապատման, ծառահատման, ծառատնկման հիմնահարցերը: Քննարկումներին մասնակցել են գիտնականներ, արտադրողներ, պետական գերատեսչությունների ու մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչներ: Կառավարության քննարկման փուլում է ԳԱԱ ներկայացրած «Նախակլինիկական և տրանսլյացիոն հետազոտությունների գիտափորձարարական կենտրոնի/կլաստերի ստեղծում» հանրային ներդրումային ծրագիրը:

- «Գեղարդ» գիտավերլուծական հիմնադրամը զբաղվել է Հայաստանի և նրա շուրջ գտնվող տարածաշրջանի պատմական, քաղաքական, տնտեսական, ժողովրդագրական և մշակութային ոլորտների գիտական և վերլուծական ուսումնասիրություններով: Հիմնադրամի գործունեությունն իրականացվել է ՀՀ ԳԱԱ նախագահության, ՀՀ ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների, բուհերի,

գիտավերլուծական կենտրոնների ջանքերի զուգակցմամբ: Հիմնադրամի հետազոտությունները ներկայացված են հոդվածներում, գրքերում, ժողովածուներում:

- 2024թ. իրականացվել է ԳԱԱ մրցանակի առաջին մրցանակաբաշխությունը: Հիմնարար և կիրառական հետազոտությունների անվանակարգերով մրցանակներ են շնորհվել 6 գիտական խմբերի՝ ֆիզիկամաթեմատիկական և տեխնիկական գիտությունների, քիմիայի, կյանքի և երկրի մասին գիտությունների, հասարակական և հումանիտար գիտությունների բնագավառներում (ֆինանսավորող՝ «Մարտին Սթար» ՍՊԸ): 2025թ. ավելացել է ևս մեկ մրցանակ բժշկության բնագավառի գիտնականների համար (ֆինանսավորող՝ «ԼԻԿՎՈՐ» ՓԲԸ):

Ակադեմիան ակտիվորեն մասնակցել է գիտության և կրթության զարգացման հեռանկարների և ակադեմիական ու բուհական գիտության ինտեգրման ուղիների քննարկմանը, պարբերաբար կազմակերպել է հանդիպումներ գիտական կազմակերպությունների և բուհական համակարգի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, առաջարկել է ինտեգրման սեփական տարբերակը:

Նախատեսվում են կազմակերպել հանդիպումներ ՀՀ գործարարների և արտադրողների հետ՝ տնտեսության մեջ ներդրվելիք գիտական արդյունքների ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունները խրախուսելու, համագործակցության հնարավորությունները և համատեղ ծրագրերը քննարկելու նպատակով:

Ելնելով վերոշարադրյալից՝ ՀՀ ԳԱԱ ընդհանուր ժողովը որոշում է՝

1. Հավանություն տալ ԳԱԱ 2024թ. գիտական և գիտակազմակերպական գործունեությանը:

2. Ձեռնարկել միջոցներ՝ ԳԱԱ 2022-26 թթ. զարգացման ռազմավարությամբ նախատեսված ծրագրերի իրականացմանն ուղղությամբ:

3. Վերանայել գիտական կազմակերպությունների հետազոտությունների թեմատիկաները՝ հաշվի առնելով ինչպես հետազոտությունների արդիականությունը, կադրային ապահովվածությունը, այնպես էլ հանրապետության կարիքների բավարարման անհրաժեշտությունը:

4. Պարբերաբար գնահատել համակարգի գիտական կազմակերպությունների աշխատանքների արդյունքների նորարարական և ներդրումային ներուժը, հատկապես անվտանգային և առողջապահական բնագավառներում, և առևտրայնացման ենթակա արդյունքների ամփոփագրերը ներկայացնել համապատասխան պետական մարմիններին և ձեռնարկություններին՝ տնտեսության մեջ դրանց ներդնելու նպատակով:

5. Աջակցել պահանջարկով պայմանավորված հետազոտական ծրագրերի մշակմանը և իրականացմանը:

6. Ընդլայնել ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների համագործակցությունը ՀՀ Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարության և Ռազմարդյունաբերության կոմիտեի հետ:

7. Ընդլայնել ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների համագործակցությունը բուհերի և արտադրական ձեռնարկությունների հետ: Մասնավորապես, անհրաժեշտ է բուհերի հետ մշակել համատեղ դրամաշնորհային ծրագրեր, ձևավորել գիտակրթական կլաստերներ՝ ԳԱԱ կազմակերպությունների, բուհերի, տնտեսվարող սուբյեկտների և պետական կառավարման մարմինների մասնակցությամբ:

8. Աջակցել ակադեմիայի համակարգի գիտական կազմակերպությունների միջգիտակարգային հետազոտությունների ծրագրերի մշակման և իրականացման աշխատանքներին, բարձրացնել այդպիսի հետազոտությունների տեսակարար կշիռն ընդհանուրի մեջ:

9. Ակտիվացնել պայքարը հայ ժողովրդի պատմության ու ազգային մշակույթի յուրացումների և կեղծարարության դեմ: Բարձրացնել այդ ուղղությամբ միջազգային գիտական հանրության հետ տարվող աշխատանքների արդյունավետությունը, խթանել թեմային նվիրված օտարալեզու հրապարակումները և միջազգային գիտական միջոցառումների կազմակերպումն ու մասնակցությունը:

10. Կենտրոնացնել ԳԱԱ համակարգի ռեսուրսները հայագիտության հետազազարգացմանը միտված ուսումնասիրությունների կամ արդի չափանիշներին համապատասխան նշանակալի հիմնարար և/կամ հանրապետության սոցիալ-

տնտեսական զարգացմանն ու ազգային անվտանգության ամրապնդմանն ուղղված կիրառական հետազոտությունների կատարման վրա:

11. Աջակցել ԳԱԱ գիտական հանդեսների խմբագրակազմերի՝ միջազգային գիտատեղեկատվական շտեմարաններում այդ հանդեսներն ընդգրկելու քայլերի ձեռնարկմանը, խթանել տեղական ամսագրերի պահպանմանն ու դրանց վարկանիշի բարձրացմանն ուղղված ջանքերը:

12. Ընդլայնել գիտության հանրամատչելիացման եւ հանրայնացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները,

13. Առաջարկել ԳԱԱ նախագահությանը՝ կառավարության առջև բարձրացնել.

- գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման ծավալների, մասնավորապես, ենթակառուցվածքների պահպանմանն ու զարգացմանն ուղղված գումարների ավելացման հարցը,

- գիտական կազմակերպությունների կողմից վարձակալության հանձնված տարածքների, շենքերի և շինությունների գումարների տնօրինումը կազմակերպություններին թողնելու հարցը,

- գիտական կազմակերպություններին անհատույց օգտագործման իրավունքով տրամադրված պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի օտարումը համապատասխան պետական լիազոր մարմնի, իսկ ԳԱԱ համակարգում ներառված կազմակերպությունների դեպքում՝ ակադեմիայի թույլտվությամբ իրականացնելու հարցը:

- գիտական կազմակերպությունների վարչական և սպասարկող անձնակազմի աշխատավարձերի բարձրացման հարցը,

- գիտաշխատողներին գիտական աստիճանի համար տրվող հավելավճարները հարկերից ազատելու հարցը, առաջարկել տվյալ հավելավճարները ավելացնել գիտաշխատողների կենսաթոշակին՝ ինդեքսավորելով վերջինս ըստ գնաճի,

- գիտական կազմակերպություններին ինքնուրույն 3-րդ մակարդակի կրթություն կազմակերպելու իրավունք շնորհելու հարցը,

- ՀՀ-ում լիցենզավորված կենդանանոցի (վիվարիումի) կառուցման հարցը:

14. Դիմել գիտության ոլորտում պետական լիազոր մարմնին՝ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքում գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված փոփոխություններ կատարելու առաջարկով, մասնավորապես

- գնումների բազային միավոր սահմանել 5 միլիոն ՀՀ դրամը,
- արտաբյուջետային միջոցների օգտագործման վրա չտարածել այդ օրենքի կարգավորումները,
- եզակի գիտական սարքավորումների ձեռքբերման համար նախատեսել արտադրողից ուղիղ գնման հնարավորություն՝ համապատասխան պետական լիազոր մարմնի, իսկ ԳԱԱ համակարգում ներառված կազմակերպությունների դեպքում՝ ակադեմիայի թույլտվության հիման վրա:

15. Շարունակել հետևողական աշխատանքը կառավարության և Ազգային ժողովի հետ՝ «Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին» ՀՀ օրենքի նախագծում ակադեմիայի ներկա կարգավիճակը որպես գիտական կազմակերպությունների համակարգ պահպանելու ուղղությամբ: Միաժամանակ անհրաժեշտ է ԳԱԱ վերապահել պետական լիազոր մարմնի առանձին գործառույթներ, այն է՝ ակադեմիան իրականացնում է իր համակարգի կազմակերպությունների ընդհանուր կառավարումը, սահմանում է կառավարման մարմիններին առաջադրվող պահանջները և դրանց ձևավորման կարգը:

ՀՀ ԳԱԱ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ա.Ս.ՍԱՂՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ-ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Ա.Մ.ԻՇԽԱՆՅԱՆ